കേരളത്തിന്റെ ധനപ്രതിസന്ധിയുടെ സാമൂഹിക പ്രത്യാഘാതം:പട്ടികജാതി/പട്ടികവർഗ്ഗ വികസന ഫണ്ടിന്റെ സ്ഥിതി

എ. എം. ജോസ് & ജോസ് ചാത്തുക്കുളം

കേരളത്തിന്റെ ധനപ്രതിസന്ധിയെക്കുറിച്ചുള്ള ചർച്ചകൾ സാധാരണയായി കടം, ധനക്കമ്മി, കിഫ്ബി (KIIFB) ബാധ്യതകൾ എന്നിവയിലാണ് ഒതുങ്ങിനിന്ന് കാണാറുള്ളത്. എന്നാൽ, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ ധനസ്ഥിതിയെക്കുറിച്ചുള്ള ധവളപത്രം കൂടുതൽ ആഴത്തിലുള്ള ഒരു സാമൂഹിക ആശങ്കയിലേക്ക് വിരൽ ചൂണ്ടുന്നു: പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗ വിഭാഗങ്ങൾക്കായി നീക്കിവെക്കേണ്ട വികസന ഫണ്ടുകളിൽ വൻ വെട്ടിക്കുറയ്ക്കൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു. പ്ലാൻ ഫണ്ടിൽ (പദ്ധതി വിഹിതത്തിൽ) പട്ടികജാതി/പട്ടികവർഗ്ഗ/പിന്നാക്ക/ന്യൂനപക്ഷ ക്ഷേമത്തിനായി നീക്കിവെച്ച വിഹിതം 2017-18-ലെ 9.24 ശതമാനത്തിൽ നിന്ന് 2025-26-ൽ (പരിഷ്കരിച്ച കണക്ക്) 3.85 ശതമാനമായി കുത്തനെ ഇടിഞ്ഞു. അതേസമയം, 2017-18 മുതൽ 2024-25 വരെയുള്ള കാലയളവിൽ പട്ടികജാതി ഉപപദ്ധതി (SCSP), ഗോത്രവർഗ്ഗ ഉപപദ്ധതി (TSP) എന്നിവയിൽ ആകെ 7,257 കോടിയിലധികം രൂപയുടെ കുറവുണ്ടായതായും കാണാം. പ്ലാൻ ഫണ്ടിലുണ്ടായ ഈ കുറവ് നികത്താൻ കിഫ്ബിക്ക് കഴിഞ്ഞതുമില്ല. കേരളത്തിന്റെ ധനപ്രതിസന്ധിയെ വെറും സാമ്പത്തിക സൂചകങ്ങൾ കൊണ്ട് മാത്രമല്ല വിലയിരുത്തേണ്ടതെന്നും, അതിന്റെ സാമൂഹിക വില കൂടി കണക്കിലെടുക്കണമെന്നും ഈ ലേഖനം വാദിക്കുന്നു: അതായത്, പ്രതിസന്ധി ഘട്ടങ്ങളിൽ ആരുടെ വികസനമാണ് സംരക്ഷിക്കപ്പെടുന്നത്, ആരുടെ വികസനമാണ് മാറ്റിവെക്കപ്പെടുന്നത്?

1.ആമുഖം

കേരളത്തിന്റെ സാമ്പത്തിക ഭദ്രതയെക്കുറിച്ച് 2026-ൽ പുറത്തിറങ്ങിയ ധവളപത്രം കടം, കമ്മി, കിഫ്ബി, പൊതുമേഖലാ സ്ഥാപനങ്ങൾ, ട്രഷറി നിയന്ത്രണങ്ങൾ, കേന്ദ്ര-സംസ്ഥാന സാമ്പത്തിക ബന്ധങ്ങൾ എന്നിവയെക്കുറിച്ച് ഇതിനകം തന്നെ ഗൗരവമേറിയ ചർച്ചകൾക്ക് വഴിവെച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇവയെല്ലാം പ്രധാനപ്പെട്ട വിഷയങ്ങൾ തന്നെയാണ്. എന്നാൽ, ഈ വലിയ സാമ്പത്തിക ചർച്ചകൾക്കിടയിൽ മറഞ്ഞിരിക്കുന്ന, പൊതുസമൂഹം അടിയന്തരമായി ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട മറ്റൊരു ചോദ്യമുണ്ട്:

കേരളത്തിലെ പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗക്കാരുടെ വികസന ഫണ്ടുകൾക്ക് എന്താണ് സംഭവിച്ചത്?

ഇത് വെറുമൊരു അക്കൗണ്ടിംഗ് പ്രശ്നമല്ല. കേരള മോഡലിന്റെ അന്തഃസത്തയെത്തന്നെ ബാധിക്കുന്ന ഒന്നാണിത്. സാക്ഷരതയുടെയോ ആരോഗ്യത്തിന്റെയോ ക്ഷേമപദ്ധതികളുടെയോ പൊതുവായ കണക്കുകൾ കൊണ്ട് മാത്രമല്ല കേരളത്തിന്റെ വികസന മാതൃക പ്രശസ്തി നേടിയത്; മറിച്ച്, ചരിത്രപരമായി പാർശ്വവൽക്കരിക്കപ്പെട്ട വിഭാഗങ്ങളുടെ സാമൂഹികമായ മാറ്റിനിർത്തലുകൾ ഇല്ലാതാക്കാനും അവർക്ക് തുല്യാവസരങ്ങൾ ഉറപ്പാക്കാനും പൊതുസമൂഹം ഇടപെടും എന്ന ഉറപ്പിന്മേലാണ്. സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധി ഈ പ്രതിബദ്ധതയെ ദുർബലപ്പെടുത്തുന്നുവെങ്കിൽ, അത് വെറുമൊരു സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധിയല്ല, മറിച്ച് സാമൂഹിക നീതിയുടെ പ്രതിസന്ധിയാണ്.

ബജറ്റിലെ സാധാരണ ക്ഷേമപദ്ധതികൾ പോലെയല്ല പട്ടികജാതി ഉപപദ്ധതിയും (SCSP) ഗോത്രവർഗ്ഗ ഉപപദ്ധതിയും (TSP). അവ പ്രത്യേക ലക്ഷ്യത്തോടെയുള്ള വികസന മാർഗ്ഗങ്ങളാണ്. പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗ വിഭാഗങ്ങൾക്ക് വികസന ചെലവുകളിൽ കൃത്യമായതും ജനസംഖ്യാനുപാതികവുമായ വിഹിതം ലഭിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പാക്കുകയാണ് ഇതിന്റെ ലക്ഷ്യം. കേരളത്തിന്റെ ആസൂത്രണ ചട്ടക്കൂട് അനുസരിച്ച്, സംസ്ഥാന പ്ലാൻ ഫണ്ടിന്റെ 9.81 ശതമാനം SCSP-ക്കായും 2.83 ശതമാനം TSP-ക്കായും മാറ്റിവെച്ചിരിക്കുന്നു. ഇത് രണ്ടും ചേരുമ്പോൾ സംസ്ഥാന പ്ലാൻ ഫണ്ടിന്റെ 12.64 ശതമാനം വരും.

തത്വം ലളിതമാണ്. ചരിത്രപരമായ വിവേചനങ്ങൾ നേരിട്ട സമൂഹങ്ങൾക്ക് പൊതുവായ വികസന പദ്ധതികൾ കൊണ്ട് മാത്രം മുന്നേറാനാകില്ല. അവർക്ക് വിദ്യാഭ്യാസം, ഭവനനിർമ്മാണം, ആരോഗ്യം, ഉപജീവനമാർഗ്ഗങ്ങൾ, പ്രാദേശിക അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ, ഭൂമി ലഭ്യമാക്കൽ, സാമൂഹിക സംരക്ഷണം എന്നിവയിൽ പ്രത്യേകമായ പൊതു നിക്ഷേപം ആവശ്യമാണ്. പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗക്കാരുടെ വിദ്യാഭ്യാസ-സാമ്പത്തിക താൽപ്പര്യങ്ങൾ പ്രത്യേക ശ്രദ്ധയോടെ സംരക്ഷിക്കാനും അവരെ സാമൂഹിക അനീതികളിൽ നിന്നും ചൂഷണങ്ങളിൽ നിന്നും സംരക്ഷിക്കാനും സർക്കാരിനോട് നിർദ്ദേശിക്കുന്ന ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടനയുടെ 46-ാം അനുച്ഛേദത്തിന് (Article 46) അനുസൃതമാണിത്.

അതുകൊണ്ടുതന്നെ, ധവളപത്രത്തിലെ വിവരങ്ങൾ തികച്ചും ആശങ്കാജനകമാണ്. പട്ടികജാതി/പട്ടികവർഗ്ഗ/പിന്നാക്ക/ന്യൂനപക്ഷ ക്ഷേമത്തിനായുള്ള പ്ലാൻ ഫണ്ട് വിഹിതം 2017-18-ലെ 9.24 ശതമാനത്തിൽ

നിന്ന് 2025-26-ൽ (പരിഷ്കരിച്ച കണക്ക്) വെറും 3.85 ശതമാനമായി കുറഞ്ഞതായി അത് കാണിക്കുന്നു. ഈ വലിയ വിഭാഗത്തിൽ പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗക്കാർ മാത്രമല്ല, ഒ.ബി.സി (OBC) വിഭാഗങ്ങളും ന്യൂനപക്ഷങ്ങളും ഉൾപ്പെടുന്നുണ്ട്. എന്നിട്ടും, ഈ വിപുലമായ വിഭാഗത്തിന്റെ ആകെ വിഹിതം പോലും SCSP, TSP എന്നിവയ്ക്കായി നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള 12.64 ശതമാനം എന്ന ലക്ഷ്യത്തേക്കാൾ വളരെ താഴെയാണ്.

ഇത് സൂചിപ്പിക്കുന്നത് പ്രശ്നം ഏതെങ്കിലും ഒരു പദ്ധതിയിലോ വകുപ്പിലോ മാത്രമുള്ള പോരായ്മയല്ല എന്നാണ്. കേരളത്തിന്റെ പ്ലാൻ ഫണ്ട് വിനിയോഗത്തിൽ സാമൂഹിക നീതിക്ക് നൽകുന്ന മുൻഗണന പൊതുവായി ദുർബലപ്പെടുന്നുവെന്നാണ് ഇത് വ്യക്തമാക്കുന്നത്.

2.ക്ഷേമ ചെലവുകളിലെ ഇടിവ്

ധവളപത്രം വ്യക്തമായ ഒരു അധോഗതിയാണ് കാണിക്കുന്നത്. 2017-18-ൽ പട്ടികജാതി/പട്ടികവർഗ്ഗ/പിന്നാക്ക/ന്യൂനപക്ഷ ക്ഷേമത്തിനായുള്ള ചെലവ് ആകെ പ്ലാൻ ഫണ്ടിന്റെ 9.24 ശതമാനമായിരുന്നു. 2025-26 ആയപ്പോഴേക്കും ഇത് 3.85 ശതമാനമായി കുറഞ്ഞു. 12.64 ശതമാനം എന്ന SCSP+TSP മാനദണ്ഡവുമായി താരതമ്യം ചെയ്യുമ്പോൾ, യഥാർത്ഥ വിഹിതം നിശ്ചിത ലക്ഷ്യത്തിന്റെ 73 ശതമാനത്തിൽ നിന്ന് വെറും 30 ശതമാനമായി ചുരുങ്ങി.

പട്ടിക 1: പട്ടികജാതി/പട്ടികവർഗ്ഗ/പിന്നാക്ക/ന്യൂനപക്ഷ ക്ഷേമത്തിനായുള്ള പ്ലാൻ ഫണ്ട് വിനിയോഗം: SCSP+TSP മാനദണ്ഡവുമായുള്ള ഒരു താരതമ്യം

വർഷം	**ആകെ പ്ലാൻ ഫണ്ടിന്റെ യഥാർത്ഥ വിഹിതം (%)**	**12.64 % മാനദണ്ഡത്തിൽ നിന്നുള്ള കുറവ് (ശതമാനത്തിൽ)**	**12.64 % മാനദണ്ഡത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ പങ്ക് (%)**
2017-18	9.24	3.40	73.10
2018-19	9.52	3.12	75.32
2019-20	7.05	5.59	55.78
2020-21	6.87	5.77	54.35

വർഷം	ആകെ പ്ലാൻ ഫണ്ടിന്റെ യഥാർത്ഥ വിഹിതം (%)	12.64 % മാനദണ്ഡത്തിൽ നിന്നുള്ള കുറവ് (ശതമാനത്തിൽ)	12.64 % മാനദണ്ഡത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ പങ്ക് (%)
2021-22	6.04	6.60	47.78
2022-23	6.01	6.63	47.55
2023-24	5.68	6.96	44.94
2024-25	5.28	7.36	41.77
2025-26 (RE)	3.85	8.79	30.46

സ്രോതസ്സ്: കേരള സർക്കാർ (2026), പട്ടിക 6.5-ൽ നിന്നുള്ള വിവരങ്ങൾ അടിസ്ഥാനമാക്കി ലേഖകർ കണക്കാക്കിയത്.

കുറിപ്പ്: 'യഥാർത്ഥ വിഹിതം' എന്നത് SC/ST/OBC/ന്യൂനപക്ഷങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുന്ന വിപുലമായ വിഭാഗത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു; 12.64 ശതമാനം എന്നത് SCSP, TSP എന്നിവയ്ക്കുള്ള സംയുക്ത ആസൂത്രണ മാനദണ്ഡമാണ്.

പട്ടിക 1 വളരെ ശ്രദ്ധയോടെ വേണം വായിക്കാൻ. ഇതിനർത്ഥം SCSP, TSP എന്നിവയ്ക്ക് മാത്രമായി 3.85 ശതമാനം ലഭിച്ചു എന്നല്ല. ധവളപത്രത്തിലെ വർഗ്ഗീകരണം ഇതിലും വിപുലമാണ്. എന്നാൽ, അതുകൊണ്ടാണ് ഈ കണക്ക് കൂടുതൽ ആശങ്കയുണ്ടാക്കുന്നത്. പട്ടികജാതി/പട്ടികവർഗ്ഗ/പിന്നാക്ക/ന്യൂനപക്ഷങ്ങൾ അടങ്ങുന്ന വലിയൊരു വിഭാഗത്തിന് നൽകുന്ന വിഹിതം തന്നെ 3.85 ശതമാനത്തിലേക്ക് താഴുകയാണെങ്കിൽ, പ്ലാൻ ഫണ്ടിൽ പ്രത്യേക ക്ഷേമപദ്ധതികൾക്ക് നൽകുന്ന മുൻഗണന എത്രത്തോളം കുറഞ്ഞു എന്ന് വ്യക്തമാണ്.

ഇവിടെയാണ് സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധി സാമൂഹികമായി അസമത്വം സൃഷ്ടിക്കുന്നത്. സർക്കാരിന് പണത്തിന് ദൗർലഭ്യം ഉണ്ടാകാം. എന്നാൽ

പണം കുറയുമ്പോൾ, ഏത് ചെലവാണ് സംരക്ഷിക്കപ്പെടുന്നത്, ഏത് ചെലവാണ് മാറ്റിവെക്കപ്പെടുന്നത്? അതാണ് യഥാർത്ഥ ചോദ്യം.

'ഡൗനട്ട് ഇക്കണോമിക്സ്' (Doughnut Economics) എന്ന സിദ്ധാന്തത്തിലൂടെയും നമുക്ക് ഇതിനെ നോക്കിക്കാണാം. കേറ്റ് റാവർത്തിന്റെ (Kate Raworth) ഈ സിദ്ധാന്തമനുസരിച്ച്, സാമൂഹിക അടിത്തറയ്ക്കും (social foundation) പാരിസ്ഥിതിക പരിധിക്കും (ecological ceiling) ഇടയിൽ ഒരു "സുരക്ഷിതവും നീതിയുക്തവുമായ ഇടം" സൃഷ്ടിക്കുന്നതാണ് യഥാർത്ഥ വികസനം. നിലവിലെ സാഹചര്യത്തിൽ, പ്രത്യേക ക്ഷേമപദ്ധതികൾക്കുള്ള ചെലവിലുണ്ടായ കുത്തനെ യുള്ള ഇടിവ് കാണിക്കുന്നത് കേരളത്തിൽ പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗ വിഭാഗങ്ങളുടെ സാമൂഹിക അടിത്തറയിൽ ഉണ്ടായ പോരായ്മയെയാണ്. 12.64 ശതമാനം എന്ന SCSP+TSP മാനദണ്ഡത്തിന് വിരുദ്ധമായി ഈ വലിയ ക്ഷേമവിഹിതം 3.85 ശതമാനമായി കുറയുമ്പോഴും, SCSP-യിലും TSP-യിലുമായി 7,257 കോടിയിലധികം രൂപയുടെ കുറവുണ്ടാകുമ്പോഴും പ്രശ്നം വെറുമൊരു സാമ്പത്തിക വെട്ടിച്ചുരുക്കൽ മാത്രമല്ല; മറിച്ച് എല്ലാവരെയും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന വികസനത്തിന് ആവശ്യമായ സുരക്ഷിതവും നീതിയുക്തവുമായ ഇടത്തിൽ നിന്നുള്ള പിന്നോട്ടുപോക്കാണ്.

ചിത്രം 1: ഡൗനട്ട് ഇക്കണോമിക്സ്: സുരക്ഷിതവും നീതിയുക്തവുമായ ഇടം

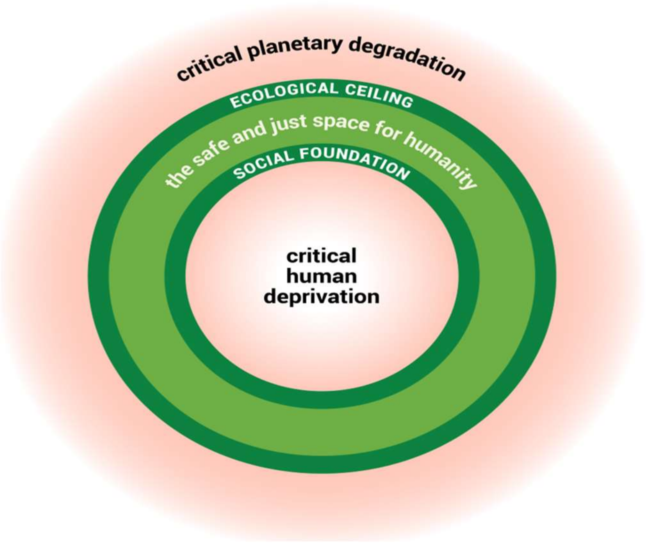

(*സ്രോതസ്സ്: Raworth, K. (2025). The evolving doughnut. Doughnut Economics Action Lab.* https://doughnuteconomics.org/tools/the-evolving-doughnut)

ഈ ലേഖനത്തിൽ, 'ഡൗനട്ട്' സിദ്ധാന്തം ഒരു വിശകലന ഉപാധിയായി മാത്രമാണ് ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്: SCSP, TSP ചെലവുകളിലെ കുറവ് കേരളത്തിലെ പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗ സമൂഹങ്ങളുടെ സാമൂഹിക അടിത്തറയിലുണ്ടായ വീഴ്ചയായി വിലയിരുത്തപ്പെടുന്നു.

3.തുക അനുവദിച്ചാൽ മാത്രം പോരാ

ഫണ്ട് അനുവദിക്കുക എന്നത് ആദ്യപടി മാത്രമാണ്. അത് കൃത്യസമയത്തും ഫലപ്രദമായും ചിലവഴിക്കുകയും വേണം. ഇവിടെയും ധവളപത്രം ഗുരുതരമായ ആശങ്കകൾ ഉയർത്തുന്നുണ്ട്.

2017-18 നും 2024-25 നും ഇടയിൽ, ആകെ SCSP വിഹിതം 22,817.39 കോടി രൂപയായിരുന്നു. എന്നാൽ യഥാർത്ഥത്തിൽ ചിലവഴിച്ചത് 17,864.97 കോടി രൂപ മാത്രമാണ്. അതായത്, 4,952.42 കോടി രൂപയുടെ കുറവുണ്ടായി. 2019-20-ൽ SCSP ഫണ്ട് വിനിയോഗം 49.60 ശതമാനമായി കുത്തനെ ഇടിഞ്ഞു. താരതമ്യേന മെച്ചപ്പെട്ട വർഷങ്ങളിൽ പോലും ഫണ്ട് പൂർണ്ണമായി വിനിയോഗിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

TSP-യുടെ ചിത്രവും സമാനമാണ്. 2017-18 നും 2024-25 നും ഇടയിൽ ആകെ TSP വിഹിതം 7,354.60 കോടി രൂപയായിരുന്നു. യഥാർത്ഥത്തിൽ ചിലവഴിച്ചത് 5,049.99 കോടി രൂപ മാത്രം. ഇവിടെയുണ്ടായ കുറവ് 2,304.61 കോടി രൂപയാണ്. ഫണ്ട് വിനിയോഗം 2019-20-ൽ 55.68 ശതമാനമായും 2023-24-ൽ വീണ്ടും 56.29 ശതമാനമായും കുറഞ്ഞു.

രണ്ടും കൂടി ചേർത്തുവെച്ചാൽ, 2017-18 മുതൽ 2024-25 വരെയുള്ള കാലയളവിൽ SCSP, TSP ചെലവുകളിലുണ്ടായ ആകെ കുറവ് 7,257 കോടിയിലധികം രൂപയാണ്. ഇത് വർഷാവസാനം വരുത്തുന്ന ചെറിയൊരു ക്രമീകരണമല്ല. നിരന്തരമായ പൊതുനിക്ഷേപം ആവശ്യമുള്ള ജനവിഭാഗങ്ങൾക്ക് ലഭിക്കേണ്ടിയിരുന്ന വലിയൊരു വികസന അവസരത്തിന്റെ നഷ്ടമാണിത്.

SCSP ഫണ്ടിലെ കുറവ് ഭവനനിർമ്മാണം, സ്കോളർഷിപ്പുകൾ, തൊഴിൽ നൈപുണ്യ വികസനം, പ്രാദേശിക അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ, ഉപജീവന പദ്ധതികൾ അല്ലെങ്കിൽ വിദ്യാഭ്യാസ സഹായങ്ങൾ എന്നിവ വൈകുന്നതിന് കാരണമായേക്കാം. ഗോത്രവർഗ്ഗ വികസനം ഭൂമി, വനാവകാശം, പോഷകാഹാരം, റസിഡൻഷ്യൽ സ്കൂളുകൾ, ആരോഗ്യ സംരക്ഷണം, കുടിവെള്ളം, റോഡുകൾ, കുടിയൊഴിപ്പിക്കലിൽ നിന്നുള്ള സംരക്ഷണം എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതിനാൽ TSP-യിലെ കുറവ് കൂടുതൽ

ദോഷകരമാണ്. പല ഗോത്രവർഗ്ഗ മേഖലകളിലും, പൊതുചെലവ് എന്നത് വെറുമൊരു സഹായമല്ല; അത് ഭരണഘടനാപരമായ ഉറപ്പുകളും യഥാർത്ഥ വികസനവും തമ്മിലുള്ള പ്രധാന പാലമാണ്.

4.കിഫ്ബി ഇത് നികത്തിയോ? ഇല്ലെന്നാണ് കണക്കുകൾ പറയുന്നത്

സാധാരണ പ്ലാൻ ഫണ്ട് കുറഞ്ഞെങ്കിലും കിഫ്ബി വഴി ഇൻഫ്രാസ്ട്രക്ചർ (അടിസ്ഥാന സൗകര്യ) വികസനത്തിലൂടെ ഇത് നികത്തപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടാകാം എന്നൊരു വാദം ഉയർന്നേക്കാം. ബജറ്റ് പരിമിതികളെ മറികടക്കാനും മൂലധന നിക്ഷേപം വേഗത്തിലാക്കാനുമാണ് ഒരു പ്രത്യേക ഇൻഫ്രാസ്ട്രക്ചർ ഫണ്ടിംഗ് സംവിധാനമായി കിഫ്ബി രൂപീകരിച്ചത്. കിഫ്ബി അതിന്റെ പ്രൊജക്റ്റുകൾ തിരഞ്ഞെടുക്കുമ്പോൾ സാമൂഹിക നീതിക്ക് കൃത്യമായ മാനദണ്ഡങ്ങൾ നൽകിയിരുന്നെങ്കിൽ, പ്ലാൻ ഫണ്ടിലുണ്ടായ ഈ കുറവ് ഒരു പരിധി വരെ പരിഹരിക്കാമായിരുന്നു.

എന്നാൽ ഇത് സംഭവിച്ചില്ലെന്നാണ് ധവളപത്രം വ്യക്തമാക്കുന്നത്.

പട്ടികജാതി വികസന വകുപ്പിന് കിഫ്ബി വഴി ആകെ അനുമതി ലഭിച്ചത് വെറും 92 കോടി രൂപയുടെ പദ്ധതികൾക്കാണ്. ഇത് ആകെ പദ്ധതികളുടെ 0.07 ശതമാനമാണെന്നാണ് ധവളപത്രത്തിൽ പറയുന്നത്. എന്നാൽ കിഫ്ബി അനുവദിച്ച ആകെ തുകയായ 1,19,412.47 കോടി രൂപ അടിസ്ഥാനമാക്കി വീണ്ടും കണക്കാക്കുമ്പോൾ ഇത് 0.077 ശതമാനമാണ് (ഏകദേശം 0.08%). പട്ടികജാതി വികസന വകുപ്പിന് യഥാർത്ഥത്തിൽ കൈമാറിയ തുക 64 കോടി രൂപയാണ്, അതായത് ആകെ കൈമാറിയ തുകയുടെ 0.07 ശതമാനം മാത്രം.

പട്ടികവർഗ്ഗ വികസന വകുപ്പിന് ലഭിച്ചതാകട്ടെ വെറും 49 കോടി രൂപയുടെ പദ്ധതികൾ മാത്രമാണ് (ആകെ അനുമതിയുടെ 0.04%). ഇവർക്ക് കൈമാറിയ തുക 18 കോടി രൂപയാണ്, അതായത് ആകെ കൈമാറിയ തുകയുടെ വെറും 0.02 ശതമാനം.

പട്ടിക 2: പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗ വകുപ്പുകൾക്കുള്ള കിഫ്ബി അനുമതികളും വിതരണം ചെയ്ത തുകയും

വകുപ്പ്	അനുവദിച്ച തുക (കോടി രൂപയിൽ)	ആകെ അനുമതിയുടെ വിഹിതം (%)	വിതരണം ചെയ്ത തുക (കോടി രൂപയിൽ)	ആകെ വിതരണത്തിന്റെ വിഹിതം (%)
പട്ടികജാതി വികസന വകുപ്പ്	92	0.08	64	0.07
പട്ടികവർഗ്ഗ വികസന വകുപ്പ്	49	0.04	18	0.02

കുറിപ്പ്: ധവളപത്രത്തിൽ പട്ടികജാതി വകുപ്പിന്റെ അനുവദിച്ച വിഹിതം 0.07 ശതമാനമായാണ് രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്. എന്നാൽ ആകെ അനുവദിച്ച തുകയായ ₹1,19,412.47 കോടി രൂപ വെച്ച് പുനർനിർണ്ണയം ചെയ്യുമ്പോൾ ഇത് 0.077 ശതമാനമാണ് (റൗണ്ട് ചെയ്യുമ്പോൾ 0.08%).

സ്രോതസ്സ്: കേരള സർക്കാർ (2026) ചാപ്റ്റർ 6, പട്ടിക 4.6-ലെ ആകെ കിഫ്ബി പദ്ധതി തുകയും വിതരണം ചെയ്ത തുകയും അടിസ്ഥാനമാക്കി ലേഖകർ കണക്കാക്കിയത്.

ഇവ ഒട്ടും ആശ്വാസകരമായ കണക്കുകളല്ല. പ്ലാൻ ഫണ്ടിലുണ്ടായ കുറവ് പരിഹരിക്കാൻ കിഫ്ബിക്ക് കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നാണ് ഇത് കാണിക്കുന്നത്. വലിയ അടിസ്ഥാന സൗകര്യ പദ്ധതികൾ ഒരു സമാന്തര സംവിധാനത്തിലൂടെ നടപ്പിലാക്കുന്ന ഒരു വികസന തന്ത്രമാണ് കിഫ്ബി എന്നതിനാൽ ഇത് വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ടതാണ്. ഇത്തരം സംവിധാനങ്ങൾക്ക് കൃത്യമായ സാമൂഹിക

പങ്കാളിത്ത ഉത്തരവാദിത്തങ്ങൾ ഇല്ലെങ്കിൽ, ആസൂത്രണത്തിന്റെ വിതരണ നീതി ദുർബലപ്പെടും.

അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ പ്രധാനമാണ്. റോഡുകൾ, പാലങ്ങൾ, ആശുപത്രികൾ, സ്കൂളുകൾ, പൊതു കെട്ടിടങ്ങൾ എന്നിവയെല്ലാം അത്യാവശ്യമാണ്. എന്നാൽ അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ വികസിച്ചതുകൊണ്ട് മാത്രം അത് സാമൂഹിക നീതിയാകില്ല. പ്രധാന ചോദ്യങ്ങൾ ഇവയാണ്: ഈ പദ്ധതികൾ എവിടെയാണ് സ്ഥാപിക്കുന്നത്? ഇതിന്റെ പ്രധാന ഗുണഭോക്താക്കൾ ആരാണ്? ചരിത്രപരമായ പിന്നോക്കാവസ്ഥകളെ ഇവ പരിഹരിക്കുന്നുണ്ടോ? പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗക്കാരുടെ ജീവിതത്തിൽ അളക്കാവുന്ന തരത്തിലുള്ള മാറ്റങ്ങൾ ഇവ ഉണ്ടാക്കുന്നുണ്ടോ? പദ്ധതി വിലയിരുത്തലിൽ സാമൂഹിക നീതിയുടെ മാനദണ്ഡങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടോ?

ഇത്തരം ചോദ്യങ്ങൾ ഉയർത്തിയില്ലെങ്കിൽ, അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ കേന്ദ്രീകരിച്ചുള്ള വികസനം, പൊതുനിക്ഷേപം ഏറ്റവും കൂടുതൽ ആവശ്യമുള്ള ജനവിഭാഗങ്ങളെ സ്പർശിക്കാതെ കടന്നുപോയേക്കാം.

5.സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധി യാഥാർത്ഥ്യമാണ്, എന്നാൽ സാമൂഹിക മുൻഗണനയും പ്രധാനമാണ്

കേരളത്തിന്റെ സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധി യാഥാർത്ഥ്യമാണ്. ശമ്പളം, പെൻഷൻ തുടങ്ങിയ ഒഴിവാക്കാനാകാത്ത ചെലവുകൾ, കടം തിരിച്ചടവ്, ട്രഷറി നിയന്ത്രണങ്ങൾ, മൂലധനച്ചെലവിലെ കുറവ്, കേന്ദ്ര-സംസ്ഥാന സാമ്പത്തിക ബന്ധങ്ങളിലെ പരിമിതികൾ എന്നിവയൊന്നും തള്ളിക്കളയാനാവില്ല. ഉത്തരവാദിത്തമുള്ള ഒരു പൊതുചർച്ചയിൽ ഈ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങൾ അംഗീകരിക്കപ്പെടണം.

എന്നാൽ സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധി സാമൂഹിക നീതി ഉറപ്പാക്കുന്നതിനുള്ള ചെലവുകൾ വെട്ടിക്കുറയ്ക്കാനുള്ള ഒരു കാരണമാകരുത്. ഇത് തടയാൻ വേണ്ടിയാണ് SCSP-യും TSP-യും രൂപീകരിച്ചത് തന്നെ. ബജറ്റ് ചുരുങ്ങുമ്പോൾ ചരിത്രപരമായി പാർശ്വവൽക്കരിക്കപ്പെട്ട വിഭാഗങ്ങളുടെ അവകാശങ്ങൾ ഇല്ലാതാകുന്നില്ല എന്ന് ഉറപ്പാക്കുകയാണ് ഇതിന്റെ ലക്ഷ്യം.

ധവളപത്രത്തിൽ ഒരു പ്രധാന നിരീക്ഷണം നടത്തുന്നുണ്ട്: ആകെ ചെലവുകൾ നിശ്ചയിച്ച തുകയേക്കാൾ കൂടിയ വർഷങ്ങളിൽ പോലും SCSP, TSP ചെലവുകളിൽ കുറവുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. അതിനർത്ഥം ഈ പ്രശ്നത്തെ പണത്തിന്റെ ദൗർലഭ്യം കൊണ്ട് മാത്രം ന്യായീകരിക്കാനാകില്ല എന്നാണ്.

മുൻഗണനകൾ, ഭരണപരമായ കാര്യക്ഷമത, ഫണ്ട് അനുവദിക്കുന്നതിലെ സമയം, പദ്ധതികളുടെ സജ്ജീകരണം, വിവിധ ചെലവുകൾക്ക് ലഭിക്കുന്ന രാഷ്ട്രീയ പ്രാധാന്യം എന്നിവയെല്ലാം ഇതിനെ സ്വാധീനിക്കുന്നുണ്ട്.

ശമ്പളം, പെൻഷൻ, പലിശ തുടങ്ങിയ ബാധ്യതകൾ വെട്ടിക്കുറയ്ക്കുക എളുപ്പമല്ല. വലിയ അടിസ്ഥാന സൗകര്യ പദ്ധതികൾക്ക് വലിയ രാഷ്ട്രീയ പ്രാധാന്യവും കരാർ വ്യവസ്ഥകളുടെ പിൻബലവും ഉണ്ടാകാറുണ്ട്. എന്നാൽ പ്രത്യേക സാമൂഹിക വികസന പദ്ധതികൾ ഭരണപരമായ തുടർച്ച, ഗുണഭോക്താക്കളെ കണ്ടെത്തൽ, തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ശേഷി, വകുപ്പുകൾ തമ്മിലുള്ള ഏകോപനം, കൃത്യസമയത്ത് ഫണ്ട് ലഭ്യമാക്കൽ എന്നിവയെയാണ് ആശ്രയിക്കുന്നത്. സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധി ഉണ്ടാകുമ്പോൾ, രാഷ്ട്രീയമായി വലിയ ഉടനടി ആഘാതങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കാത്തതിനാൽ ഇത്തരം പദ്ധതികൾ മാറ്റിവെക്കപ്പെടുന്നു. എന്നാൽ ഇതിന്റെ സാമൂഹിക വില ഒടുക്കേണ്ടി വരുന്നത് ബജറ്റ് രാഷ്ട്രീയത്തിൽ ശബ്ദം കുറഞ്ഞ സാധാരണ ജനവിഭാഗങ്ങളാണ്.

അതുകൊണ്ടാണ് ഈ വിഷയം കേരളത്തിൽ പരസ്യമായി ചർച്ച ചെയ്യപ്പെടേണ്ടത്. കേരളം സാമ്പത്തിക അച്ചടക്കം പാലിക്കണമോ എന്നതല്ല ചോദ്യം; അത് പാലിക്കുക തന്നെ വേണം. എന്നാൽ ആ സാമ്പത്തിക അച്ചടക്കം സാമൂഹിക പ്രതിബദ്ധതയോടെയാണോ നടപ്പാക്കുന്നത് എന്നതാണ് യഥാർത്ഥ ചോദ്യം.

6.കേരളം എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടത്?

6.1 **മാറ്റിവെക്കാനാകാത്ത ബാധ്യതയായി കാണുക:** ആദ്യമായി, SCSP, TSP വിഹിതങ്ങളെ മറ്റ് ആവശ്യങ്ങൾക്ക് ഉപയോഗിക്കാൻ പാടില്ലാത്ത (non-divertible) ബാധ്യതകളായി പരിഗണിക്കണം. ചെലവുകൾ നിശ്ചിത വിഹിതത്തേക്കാൾ കുറയുകയാണെങ്കിൽ, അതിന്റെ കാരണങ്ങൾ നിയമസഭയ്ക്ക് മുന്നിൽ വ്യക്തമാക്കാനും ആ കുറവ് എങ്ങനെ നികത്തുമെന്ന് വിശദീകരിക്കാനും സർക്കാരിന് ബാധ്യതയുണ്ടായിരിക്കണം. വരാനിരിക്കുന്ന ബജറ്റിന്റെ (ഈ മാസം 19-ന് നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നത്) പശ്ചാത്തലത്തിൽ, ഈ വിഷയം ഒരു വ്യക്തമായ നിർദ്ദേശമായി സർക്കാരിന് മുന്നിൽ വെക്കണം: SCSP, TSP ചെലവുകളിലുണ്ടായ മുൻവർഷങ്ങളിലെ കുറവ് അംഗീകരിക്കുകയും അത് ഘട്ടം ഘട്ടമായി നികത്തുകയും വേണം. ബജറ്റിൽ വാർഷിക മാനദണ്ഡമായ 9.81% (SCSP), 2.83% (TSP) എന്നിവ പുനഃസ്ഥാപിക്കുക മാത്രമല്ല, മുൻവർഷങ്ങളിലെ ഫണ്ട് വിനിയോഗക്കുറവ് മൂലം ദലിത്-

ആദിവാസി സമൂഹങ്ങൾക്കുണ്ടായ വികസന നഷ്ടം പരിഹരിക്കാനുള്ള കൃത്യമായ പദ്ധതി പ്രഖ്യാപിക്കുകയും വേണം.

6.2 **പ്രത്യേക ബജറ്റ് സ്റ്റേറ്റ്മെന്റ്:** കേരളം എല്ലാ വർഷവും വ്യക്തമായ ഒരു 'SCSP-TSP ബജറ്റ് സ്റ്റേറ്റ്മെന്റ്' പ്രസിദ്ധീകരിക്കണം. ഇതിൽ അനുവദിച്ച തുക, കൈമാറിയ തുക, യഥാർത്ഥ ചെലവ്, ലക്ഷ്യങ്ങൾ, കൈവരിച്ച നേട്ടങ്ങൾ, ജില്ലാടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള വിതരണം എന്നിവ വ്യക്തമാക്കണം. ഇത് വെറുമൊരു പദ്ധതികളുടെ പട്ടികയാകരുത്; മറിച്ച് 9.81 ശതമാനം, 2.83 ശതമാനം എന്നീ മാനദണ്ഡങ്ങൾ കൃത്യമായി പാലിക്കപ്പെടുന്നുണ്ടോ എന്ന് വ്യക്തമാക്കുന്നതാകണം.

6.3 **ഫണ്ട് പുനഃസ്ഥാപിക്കൽ സംവിധാനം:** വിനിയോഗിക്കാത്ത SCSP, TSP ഫണ്ടുകൾ കണ്ടെത്താൻ ഒരു പുനഃസ്ഥാപിക്കൽ സംവിധാനം (restoration mechanism) വേണം. ഫണ്ടുകൾ ചിലവഴിക്കാതെ കിടക്കുമ്പോൾ, അവ അടുത്ത ബജറ്റിലേക്ക് വെറുതെ ലയിച്ചു പോകരുത്. ഈ കുറവിനെ വികസന അവസരങ്ങളുടെ നഷ്ടമായി കണക്കാക്കി കൃത്യമായ സമയത്തിനുള്ളിൽ പരിഹരിക്കണം.

6.4 **കിഫ്ബിയിൽ സാമൂഹിക മാനദണ്ഡങ്ങൾ:** കിഫ്ബിയിലും ഇനി വരാനിരിക്കുന്ന മറ്റ് ഇൻഫ്രാസ്ട്രക്ചർ ഫണ്ടിംഗ് സംവിധാനങ്ങളിലും നിർബന്ധമായും സാമൂഹിക പങ്കാളിത്ത മാനദണ്ഡങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുത്തണം. പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗ വികസനത്തിനായി നിശ്ചിത വിഹിതം മാറ്റിവെക്കുക, ജില്ലകളുടെ പിന്നോക്കാവസ്ഥ പരിഗണിക്കുക, സാമൂഹിക ആഘാത വിലയിരുത്തൽ നടത്തുക എന്നിവയിലൂടെ അടിസ്ഥാന സൗകര്യ വികസനം പാർശ്വവൽക്കരിക്കപ്പെട്ട വിഭാഗങ്ങളിലേക്ക് എത്തുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പാക്കാം.

6.5 **തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങളെ ശക്തിപ്പെടുത്തുക:** SCSP, TSP പദ്ധതികൾ നടപ്പിലാക്കാൻ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളെ കൂടുതൽ ശക്തിപ്പെടുത്തണം. കേരളത്തിന്റെ വികേന്ദ്രീകൃത ആസൂത്രണ പാരമ്പര്യം നമ്മുടെ വലിയ ജനാധിപത്യ നേട്ടങ്ങളിൽ ഒന്നാണ്. എന്നാൽ സാങ്കേതിക സഹായവും കൃത്യസമയത്തുള്ള ഫണ്ട് വിതരണവും സാമൂഹിക ഓഡിറ്റിംഗും ഇല്ലെങ്കിൽ ഈ വികേന്ദ്രീകരണം ലക്ഷ്യം കാണില്ല. പദ്ധതികൾ തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിലും അവ നിരീക്ഷിക്കുന്നതിലും പട്ടികജാതി-പട്ടികവർഗ്ഗ വിഭാഗങ്ങൾക്ക് ശക്തമായ ശബ്ദമുണ്ടാകണം.

6.6 **ഔട്ട്കം ഓഡിറ്റിംഗ് (Outcome Audit):** സാമ്പത്തിക ഓഡിറ്റിംഗിനപ്പുറം പദ്ധതികളുടെ യഥാർത്ഥ ഫലം വിലയിരുത്തുന്ന 'ഔട്ട്കം ഓഡിറ്റിംഗി'ലേക്ക് കേരളം മാറണം. പണം ചിലവഴിച്ചോ എന്ന് മാത്രം നോക്കിയാൽ പോരാ. ഭവന സാഹചര്യം മെച്ചപ്പെട്ടോ, സ്കൂളുകളിൽ കുട്ടികൾ തുടരുന്നുണ്ടോ, ആരോഗ്യ പരിരക്ഷ ലഭ്യമായോ, കുടിവെള്ളം

കോളനികളിൽ എത്തിയോ, ഉപജീവനമാർഗ്ഗങ്ങൾ മെച്ചപ്പെട്ടോ, അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ ശക്തമായോ എന്ന് കൂടി വിലയിരുത്തണം.

6.7 **സാമൂഹിക നീതി ചെലവ് റിപ്പോർട്ട്:** നിയമസഭയ്ക്ക് എല്ലാ വർഷവും ഒരു 'സാമൂഹിക നീതി ചെലവ് റിപ്പോർട്ട്' (Social Justice Expenditure Report) സമർപ്പിക്കണം. അനുവദിച്ച തുക, യഥാർത്ഥ ചെലവ്, മുൻവർഷങ്ങളിലെ കുറവ്, കിഫ്ബി വഴിയുള്ള ചെലവുകൾ, ജില്ലാടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള വിതരണം, കൈവരിച്ച നേട്ടങ്ങൾ എന്നിവ ഇതിൽ താരതമ്യം ചെയ്യണം. ഇത് ഭരണഘടനാപരമായ പ്രതിബദ്ധതയെ ബജറ്റ് ഉത്തരവാദിത്തമാക്കി മാറ്റും.

7.ഉപസംഹാരം

സാമ്പത്തിക ഉത്തരവാദിത്തവും സാമൂഹിക നീതിയും തമ്മിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്ന് തിരഞ്ഞെടുക്കേണ്ട സാഹചര്യം കേരളത്തിനില്ല. നമുക്ക് രണ്ടും വേണം. സാമ്പത്തിക അച്ചടക്കം അത്യാവശ്യമാണ്. എന്നാൽ സാമ്പത്തിക അച്ചടപ്പമുള്ള ഒരു സംസ്ഥാനത്തിന് സാമൂഹികമായി ഉത്തരവാദിത്തമില്ലാതെ പെരുമാറാനാകില്ല.

ധവളപത്രത്തിലെ തെളിവുകൾ വ്യക്തമായ ഒരു കഥയാണ് പറയുന്നത്. പട്ടികജാതി/പട്ടികവർഗ്ഗ/പിന്നാക്ക/ന്യൂനപക്ഷങ്ങളുടെ ആകെ ക്ഷേമവിഹിതം 9.24 ശതമാനത്തിൽ നിന്ന് 3.85 ശതമാനമായി കുറഞ്ഞു. 2017-18 മുതൽ 2024-25 വരെയുള്ള കാലയളവിൽ SCSP, TSP ഫണ്ടുകളിൽ 7,257 കോടിയിലധികം രൂപയുടെ കുറവുണ്ടായി. കിഫ്ബിക്ക് ഈ കുറവ് പരിഹരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞതുമില്ല. ഈ വസ്തുതകൾ ഒരു മൗലികമായ ചോദ്യം ഉയർത്തുന്നു: പണം കുറയുമ്പോൾ ആരുടെ വികസനമാണ് സംരക്ഷിക്കപ്പെടുന്നത്, ആരുടെ വികസനമാണ് മാറ്റിവെക്കപ്പെടുന്നത്?

ഈ ചോദ്യത്തിനുള്ള ഉത്തരം കേരള മോഡലിന്റെ ഭാവി നിർണ്ണയിക്കും. സാമൂഹിക നീതി എന്നത് വെറുമൊരു ബാക്കിപത്രമായി മാറിയാൽ, കേരള മോഡൽ വെറുമൊരു പഴയകാല നേട്ടമായി മാത്രം അവശേഷിക്കും; അതൊരു ജീവസ്സുറ്റ സാമൂഹിക മാറ്റത്തിനുള്ള പദ്ധതിയായി തുടരില്ല. എന്നാൽ ധവളപത്രത്തെ ഒരു അവസരമായിക്കണ്ട്, പ്രത്യേക വികസന ഫണ്ടുകൾ സംരക്ഷിക്കാനും തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങളെ ശക്തിപ്പെടുത്താനും കിഫ്ബിയിൽ പരിഷ്കരണങ്ങൾ വരുത്താനും പൊതുധനകാര്യം കൂടുതൽ സുതാര്യമാക്കാനും കേരളത്തിന് കഴിഞ്ഞാൽ, സാമൂഹിക പ്രതിബദ്ധതകൾ ഉപേക്ഷിക്കാതെ തന്നെ സംസ്ഥാനത്തിന് അതിന്റെ സാമ്പത്തിക അടിത്തറ പുനർനിർമ്മിക്കാൻ സാധിക്കും.

അതുകൊണ്ട്, കേരളത്തിന്റെ ധനപ്രതിസന്ധി കേവലം കടത്തിന്റെയും കമ്മിയുടെയും കണക്കുകളിൽ മാത്രമല്ല ചർച്ച ചെയ്യപ്പെടേണ്ടത്; മറിച്ച് അത് അന്തസ്സ്, നീതി, ജനാധിപത്യപരമായ ഉത്തരവാദിത്തം എന്നിവയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ കൂടിയാകണം.

എ. എം. ജോസ്: പ്രൊഫസറും മേധാവിയും, അമിറ്റി സ്കൂൾ ഓഫ് ഇക്കണോമിക്സ്, അമിറ്റി യൂണിവേഴ്സിറ്റി ഹരിയാന. (കേരള കാർഷിക സർവ്വകലാശാലയിലെയും നാഷണൽ യൂണിവേഴ്സിറ്റി ഓഫ് റുവാണ്ടയിലെയും മുൻ പ്രൊഫസർ). ഇമെയിൽ: amjose@ggn.amity.edu

ജോസ് ചാത്തുക്കുളം: ഡയറക്ടർ, സെന്റർ ഫോർ റൂറൽ മാനേജ്മെന്റ്, കേരള. (ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് ഫോർ സോഷ്യൽ ആൻഡ് ഇക്കണോമിക് ചേഞ്ച്, ബെംഗളൂരുവിലെ മുൻ പ്രൊഫസർ). ഇമെയിൽ: *joschathukulam@gmail.com*

തിരഞ്ഞെടുത്ത റഫറൻസുകൾ (പരാമർശങ്ങൾ)

- ചാത്തുക്കുളം, ജെ., റെഡ്ഡി, എം. ജി., & റാവു, പി. ടി. (2012). *കേരളത്തിലെ ട്രൈബൽ സബ് പ്ലാൻ (ടി.എസ്.പി) ഒരു വിലയിരുത്തലും വിശകലനവും*. സെന്റർ ഫോർ ഇക്കണോമിക് ആൻഡ് സോഷ്യൽ സ്റ്റഡീസ്.
- ചാത്തുക്കുളം, ജെ. (2026). ജനകീയാസൂത്രണത്തിലേക്ക് ഡൗനട്ട് ഇക്കണോമിക്സ് സമന്വയിപ്പിക്കൽ: കേരളത്തിനും അതിനപ്പുറത്തിനുമുള്ള ഒരു സുസ്ഥിര വികസന മാതൃക. *ഇന്ത്യൻ പബ്ലിക് പോളിസി റിവ്യൂ*, 7(2), 44-55.
- ഡ്രേസ്, ജെ., & സെൻ, എ. (2013). *ആൻ അൺസേർട്ടൻ ഗ്ലോറി: ഇന്ത്യ ആൻഡ് ഇറ്റ്സ് കോൺട്രാഡിക്ഷൻസ്*. പ്രിൻസ്റ്റൺ യൂണിവേഴ്സിറ്റി പ്രസ്സ്.
- ഭാരത സർക്കാർ. (1950/2024). *ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടന*. മന്ത്രാലയം ഓഫ് ലോ ആൻഡ് ജസ്റ്റിസ്, ലെജിസ്ലേറ്റീവ് ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റ്.
- കേരള സർക്കാർ. (2026). *കേരളത്തിന്റെ ധനകാര്യ ഭദ്രത: ഒരു അവസ്ഥാ റിപ്പോർട്ട്*. ധനകാര്യ വകുപ്പ്, കേരള സർക്കാർ.
- ഐസക്, ടി. എം. തോമസ്, & ഫ്രാങ്കെ, ആർ. ഡബ്ല്യു. (2000). *പ്രാദേശിക ജനാധിപത്യവും വികസനവും: കേരളത്തിലെ വികേന്ദ്രീകൃത ആസൂത്രണത്തിനായുള്ള ജനകീയാസൂത്രണ പ്രസ്ഥാനം*. ലെഫ്റ്റ്വേർഡ് ബുക്സ്.
- റാവർത്ത്, കെ. (2017). *ഡൗനട്ട് ഇക്കണോമിക്സ്: ഇരുപത്തിയൊന്നാം നൂറ്റാണ്ടിലെ സാമ്പത്തിക ശാസ്ത്രജ്ഞനെപ്പോലെ ചിന്തിക്കാനുള്ള ഏഴ് വഴികൾ*. റാൻഡം ഹൗസ് ബിസിനസ്സ്.